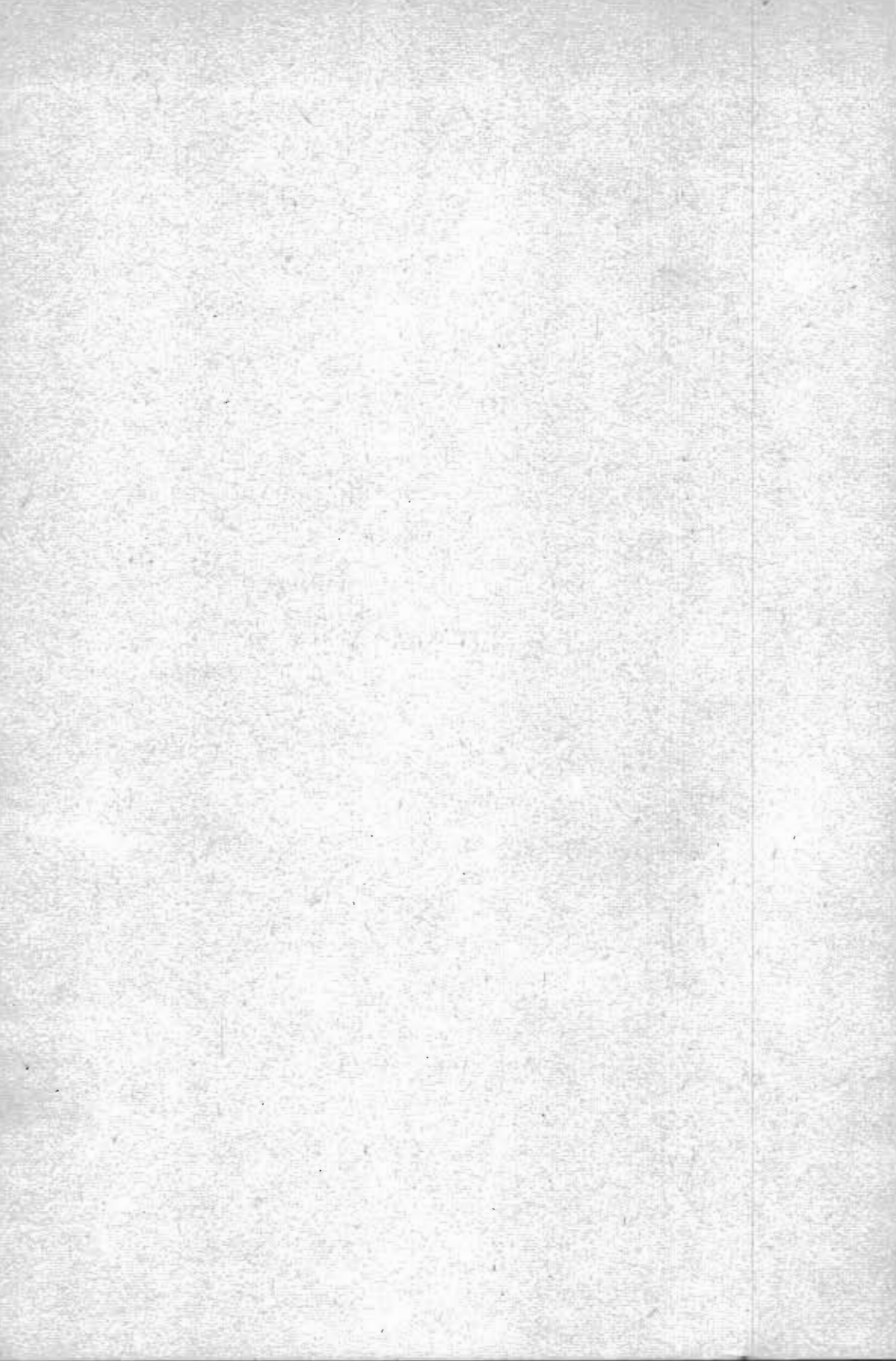

IV. TERCÜMELER

OECD TEŞKİLATINA DAHİL AKDENİZ MEMLEKETLERİNDE SIĞIR ve DANA ETİ ÜRETİM PROBLEMLERİ¹

Çeviren : Macit ÖZHAN²

ÖNSÖZ

Bu yazı OECD teşkilatının Yugoslavya'da tertiplediği seminerde, Akdeniz ülkelerinde siğir ve dana eti üretimindeki gelişmelere ait konuları kapsayacaktır.

Konular tercüme edilirken, genellikle yurdumuz ve yakın komşularımızdaki gelişmelere ait olan kısımlarla, bunlar arasındaki mukayeseler üzerinde durulmuş, lüzumlu görülmeyen kısımlar ele alınmamıştır.

Hayvancılığımızın genel durumunu ve üretimde karşılaşılan problemlerle bunların çözüm yolları ve imkânlarını belirtmesi, lisan bilmeyen yetiştiricilerle öğrencilere faydalı olacağı ümidi ile tercüme edilmiştir.

Üç bölüm olarak sunulacak konuların ilki olan bu kısımdan sonra, başka bir zamanda da şu konular arzedilecektir.

— Akdeniz ülkelerinde siğir ve dana eti üretimini artırma program ve politikası.

— Gelişmenin tedbirleri ve organizasyonu.

Akdeniz kıyı bölgelerindeki OECD ülkelerinde genellikle bir et açığı mevcuttur. Nitekim Portekiz, İtalya, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiyede toplam ola-

rak 538 000 ton, başka bir deyimle OECD'nin tüm Avrupa ülkelerinin açığının % 64'ü kadar bir et açığı vardır. Bu açıktan daha kötü olan bir durum ise, Yugoslav-

(1) The Development of the Production of Beef and Veal. Mediterranean Countries of OECD, Dubrovnik 16-20 Sept. 1968.

(2) Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü Profesörü.

ya hariç, bu ülkelerdeki tüketim seviyesinin dahildeki üretimden karşılanan nisbetlerinin daha da düşmesidir. 1955-1966 yılları arasında bu nisbet Yunanistan'da % 77 den % 65'e, İtalya'da % 85 den % 55'e, Portekizde % 97'den % 78'e ve İspanya'da % 95'den % 65'e düşmüştür.

Görüldüğü gibi İtalyadaki düşüş nisbeti, yani tüketimin dahili üretimle karşılanan kısmı, diğer devletlerinkinden çok fazladır.

Esasen Akdeniz memleketlerinin doğa koşulları ve tarım gelenekleri hayvancılıkta süratli bir gelişim teminine müsait değildir. Buna mukabil her geçen gün yükselen yaşama standardı, devamlı bir şekilde sığır ve dana eti tüketimini yükseltmiştir.

Şüphesiz ki bu saha ile ilgili teşekküller, gelişmelere paralel olarak, bazı tedbirlerin alınması gerektiğini müdrikler ve bu yolda çalışmalar yapmaktadırlar. Çalışmalar genellikle üç esas konu etrafında toplanmaktadır.

1) Döviz Problemi : Akdeniz ülkeleri döviz kaynaklarını geliştirmeyi sağlayacak olan üretimi artıracak faktörlere en uygun bir şekilde kullanmak istemekte ve bunun neticesi olarak da et itha-

latını düşürme çabasındadırlar. bazıları da üretimini döviz sağlayacak bir seviyeye getirmeyi plânlamaktadır. Nitekim Yugoslavya bunda muvaffak olmuştur.

2) Devamlı et açığı muvacehesinde makul fiyatlarla et temin eden kaynakların kaybedilme korkusu. Bu nedenle, hemen hemen her memleketin ihtiyacı olan eti dahilde üretmesi ve bunun için de üretim potansiyelini zorlaması gerekmektedir.

3) Her memleketin kendine göre problem arzettiği yukarıdaki iki durum haricinde, hükümetler zirai endüstriyi geliştirme çabası içindedirler. Bu arada geliri azaltmakta olan zirai faaliyetler (buğday üretimi gibi) yerine hayvan yetiştiriciliğini ikame etmeyi ümidetmektedirler.

Yukarıdaki genel durum açıklandıktan sonra Akdeniz ülkelerindeki özel duruma geçmek kabül olur. (Bir bölge olarak) Akdeniz Avrupasında zirai üretim diğer Avrupa bölgelerinden oldukça farklıdır. Burada tarla arazisi ve meyvecilik önde gelirken, Avrupa'nın geri kalan kısmında hayvancılık zirai üretimde başta gelmektedir. Durum Cetvel 1. de açıkça görülmektedir.

CETVEL 1.

Zirai Üretim İçinde Hayvancılığın Yeri (% olarak) Ortalama 1956 - 1958 / 1962 - 1963

Norveç	89	İtalya	39
İrlanda	88	İspanya	35
Hollanda	77	Portekiz	35
Avusturya	74	Yunanistan	32
Fransa	67	Türkiye	29
Yugoslavya	54		

Akdeniz bölgesinde yaşama standardı uzun yıllar oldukça düşük idi, fakat tüketim için yeterli sayılmaktaydı. Şimdi ise bu standart Avrupanın diğer ülkelerinde olduğu gibi hızla yükselmektedir. Bunun neticesinde üç ülkede sığır ve dana eti tüketimi oldukça yüksek sayılacak bir nis-

bette yükselmiştir (Cetvel 2.). Yükseliş Yunanistanda daha çok sığır ve dana eti halinde iken, İspanyada tavuk ve domuz eti, Portekizde ise balık, tavuk ve domuz eti üretiminin artması, yeni ihtiyacın sığır ve dana etinden ziyade üretimi yükselen bu ürünlerden sağlanması yönünde olmuştur.

CETVEL 2

Sığır ve Dana Eti Tüketim Trendi

Memleket	gelir. 1966 Fert başına U.S. Dolar	1960=100 İndeks	Ortalama tüketim		Artış % si
			1958-60 Fert başına Kg.	1965-66	
Yunanistan	690 ¹	140	5,0	10,5	+ 110
İspanya	770	—	5,6	8,2	+ 46
Portekiz	430	130	5,5	7,5	+ 36
Yugoslavya	450	136	6,5	6,4	+ 2
Türkiye	290	116	5,2	4,8	- 8
İtalya	1180	131	12,3	16,6	+ 36
Fransa	2060	128	28,2	30,8	+ 9

(1) 1965.

Kaynak: gelir : OECD istatistikleri
tüketim : Ülkelerin bildirmesi

Yugoslavyada tüketim seviyesi oldukça stabil kalmıştır, buna sebep te devletin ihracatı geliştirme politikası tatbikatıdır. Türkiyede ise az nispette de olsa bir gerileme müşahade edilmektedir. Yalnız burada kesin bir şey söylenememektedir, zira tüketim genellikle üreticiler tarafından yapıldığından kat'i rakamlar verilememektedir.

Bu ülkelerdeki et tüketimi içinde sığır ve dana etlerinin durumu birbirine çok benzemektedir (Cetvel 3).

Yugoslavyada dahili tüketim kısıtlanırsa ancak bir ihracat imkânı elde edilebilir. Türkiyede ise durum değişmemiştir.

CETVEL 3

Yeküm et tüketiminde sığır ve dana eti nisbeti

Memleket	1958-60 Ortalama	1961-66 Ortalama
Yunanistan	22,3	29,0
İspanya	30,8	27,8
Portekiz	29,0	30,0
Yugoslavya	23,3	21,1
İtalya	17,2 ¹	46,4
Fransa	38,5	35,7

(1) Ortalama : 1967-58/1961-62

Kaynak : Ülkelerin bildirimini

Akdeniz ülkeleri arasında İtalya ekonomik gelişme bakımından olduğu kadar sığır ve dana eti tüketimi artışında da en önde bulunmaktadır. 1955-1966 yılları arasında dahili tüketim iki mislinden fazla artış göstermiştir. Dahili tüketim 463.000 ton dan 941.000 tona yükselmesine karşılık, tüketimin dahili üretimden karşılanan nisbeti % 85'den % 55'e düşmüştür. Diğer Akdeniz ülkeleri gerekli tedbirleri aldıklarını düşünsek dahi, İtalyanın bugünkü fert başına tüketimine (18,2 kg) ulaşmalarına çok zaman vardır.

İtalyada hayvancılık ziraatındaki üretim 1966 yılından beri muhtemelen muvakkat bir zaman için duraklama hatta gerileme göstermiştir.

OECD ülkelerinde üretimin tüketimden daha süratle gelişme temayülünde olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim İtalyanın duru-

mu bunu teyid etmektedir, tabii ki bu sonuç sarfedilen büyük emekler karşılığında olmuştur.

Akdeniz ülkelerinde dış ticaret durumu incelendiğinde genellikle kendi kendine yeter bir durumda oldukları görülür (Tablo 4).

Üretimin % 97-98'i dahilde tüketilegelmiştir. Bu nispetler çeşitli ülkelerdeki farklılıkları göstermemektedir. Fakat Yugoslavya ve Türkiye'nin ihracatı, Yunanistan, İspanya ve Portekizin ithalatını muvazenelemektedir. Burada belirtilmesi gereken bir husus, bu beş ülkenin birbirleriyle bu hususta bir ticareti olmamasıdır. Örneğin tüm ithalatların % 8'i 1964-66 yıllarında bu ülkelerin teşkil ettikleri bölgeden temin edilmiştir. Bu durum da, Yunanistanın Yugoslav pazarlarından yaptığı alımlardan ileri gelmiştir.

CETVEL 4

Sığır ve dana eti üretim, tüketim ve dış ticaret trendi

	Ortalama 1958-60 000 ton	Ortalama 1964-66 000 ton	Fert başına artış	1970 yılı için tahmin 000 ton	1964-66 ya göre artış veya azalış
Yunanistan					
Üretim	26,8	60,9	+ 127	89	+ 46
Tüketim	41,1	89,9	+ 119	119	+ 32
İthalat	14,3	29,0	+ 103	30	+ 3
Karşılanan Nis.	65	68	—	75	
İspanya					
Üretim	148,4	200,2	+ 35	246	+ 23
Tüketim	167,0	257,4	+ 54	343	+ 33
İthalat	18,6	57,2	+ 207	97	+ 70
Karşılanan Nis.	89				
Portekiz					
Üretim	37,2	51,7	+ 39	85	+ 64
Tüketim	14,1	64,4	+ 46	90	+ 40
İthalat	6,9	12,7	+ 84	5	— 61
Karşılanan Nis.	84	80	—	94	
Türkiye					
Üretim	130	160	+ 23	222	+ 39
Tüketim	130	150	+ 15	208	+ 39
İthalat	—	—10	—	14	+ 40
Karşılanan Nis.	100	107		107	—
Yugoslavya					
Üretim	150	206	+ 34	270	+ 34
Tüketim	118	125	+ 6	160	— 28
İthalat	—32	—81	+ 153	—110	+ 36
Karşılanan Nis.	127	161	—	169	—
İtalya					
Üretim	431	498	+ 15	580	+ 16
Tüketim	593	856	+ 44	1.110	+ 30
İthalat	162	358	+ 121	530	+ 48
Karşılanan Nis.	74	58	—	52	

Portekiz, İspanya ve Yunanistan alımlarının çoğunu Latin Amerikadan yapmaktadır. Bununla birlikte pazarlar sabit olmayıp değişme de arz etmektedir. Örneğin 1965 yılında İspanya ihtiyacı olan etin tümünü Arjantin ve Uruguaydan temin ederken, Portekiz aynı yıldaki alımlarının % 65 ini Bulgaristandan yapmıştır. Yunanistan ise ihtiyacının % 29'unu Okyanusyadan sağlamıştır.

Yugoslavya ihracatının büyük kısmını İtalyaya yapmaktadır. Yunanistan 1965 yılından bu yana ise ikinci müşterisi haline gelmiştir. Ticareti bu iki ülke ile devamlı olacak bir durum göstermektedir.

Türkiyenin ihraç ettiği miktarlar ise önemsizdir. Buna sebepten dolayı hayvan hastalıklarının devam etmesidir. Bu yüzden Türkiye Avrupalıya ihracat yapamamaktadır. Canlı hayvanlar Orta Doğuya sevkedilmektedir. Genellikle Suriye ve Lübnan alıcılarıdır. Mamafih sıhhi şartlarda gelişme temin edilirse Türkiyenin ihracat kaderi değişebilir.

Akdeniz memleketleri arasında üretim ve tüketimler arasında müşahade edilen farklılık genellikle üretim şartlarının farklı olmasından ileri gelmektedir. Her ülkenin birbirinden çok farklı bölgelerden teşekkül etmesi yanında bu bölgeler bazı ülkelerde birbirine bitişik veya bir ülkeden diğerine de geçmektedir. Esasen ülkeler arasındaki farklılıklar, birinden diğerine uzayan bu bölgelerin ülkelerin arazi varlığındaki

nispetinden ileri gelmektedir. Örneğin, bütün ülkelerde değişik miktarlarda yağmur alan dağlık bölgeler mevcuttur (Portekizin kuzey doğusu, İspanyanın kuzeyi, Yugoslavyanın Slovenia bölgesi, Yunanistanın Epirus bölgesi ve Türkiyenin kuzey doğu bölgesi). Hayvancılığın geliştirilmesindeki plânlamada ülkenin değişik bölgelerindeki şartların gözönünde bulundurulması lâzımdır.

Akdeniz ülkeleri kuru ikliminden dolayı hayvancılığa müsait değildir, ayrıca arazilerinin büyük bir kısmı verimsizdir. Bununla birlikte, yağış miktarının 1000 mm. veya daha yüksek olduğu nispeten geniş yerler de bulunmaktadır. Örneğin, Portekizin kuzey kısmının yarısı, İspanyanın kuzeyi, Yugoslavyanın Slovenia, Croatia, Bosnia ve Montenegro kısımları, Yunanistanın Epirus ve batı Pelapenos bölgeleri ile Türkiyenin kuzey doğu bölgesi. Bu bölgeler genellikle kesif sığır popülasyonuna sahiptir. Yağışlar sene içinde normal dağılışı göstermemekte, daha ziyade nebatların gelişmesine müsait olmayan düşük hararetli Ekim ile Şubat ayları arasında vaki olmaktadır. Buna mukabil, (evaporasyonun en yüksek olduğu) Mayıs ile Eylül ayları arasında hiç yağış almamaktadır. Yağışların bu şekildeki dağılışı genç buzağuların kesilmesine sebep olmaktadır. Yaz kaba yemi temini yetersizdir. Çiftçilerin yaz başlarında satmağa mecbur olduklarında fiyatlar düşüktür.

Ananevi hayvancılık ziraatı yapan bölgeler olarak tanımladığımız bu yerlerde toprak verimliliği düşüktür. Yalnız Portekiz'in kuzey batısı, Tuna ovası ve Teselya bunun haricindedir. Diğer kısımlarda toprak derinliği az ve ağır erazyona maruzdur ve sadece düşük kaliteli kaba yem üretimine müsaittir.

Akdeniz ülkelerinin ziraata mahdut arazisi için insan ve hayvan popülasyonları arasında bir mücadele mevcuttur. Hayvanlara genellikle insan tüketimine uygun mahsül yetiştirilmeye müsait olmayan araziler kalmaktadır. Mafih bu ülkelerde halen öyle araziler vardır ki, verim düşüklüğünden ve kullanılmamasından ötürü terkedilmiştir. İşte bu arazilerin bir kısmı hayvancılıkta kullanılmak üzere ıslah edilebilir.

Arazilerin diğer kısımları da hayvancılık ziraatına tahsis edilmiş veya edilme şeklindedir. Halbuki sulama yardımı ile buraları intensif yem ziraatına tahsis edilebilir. Örneğin, Tuna ovası halihazırda bu duruma gayet güzel bir örnek teşkil eder. Yunanistanın Teselya ovası ve İspanyanın Ebra vadisi de bu bakımdan iyi bir istikbal vadetmektedir.

Akdeniz ülkelerinde vaki olan uzun ve kurak devrelerde hayvanlar için gerekli olan kaynakların temininde sulama bir çözüm yolu olabilir.

Böyle iklimlerde sulama kaba yem üretiminde 2,5-3 misli bir artış sağlamaktadır. Fakat sulama

üretilecek her kaba yem biriminin maliyetini yükseltecektir. Ayrıca, büyük yatırıma da ihtiyaç olacaktır ve hayvancılık, pazar için yapılan bahçe ziraatı ve ormancılıkla da rekabet etme durumuna girecektir.

Bu nedenlerden ötürü hayvanlarda tatminkâr bir yemleme alternatifine ihtiyaç vardır. İklim müşküllerini yenmede kesif yem kullanmak bir yol olarak düşünülebilir. Fakat bölgevi üretim ihtiyacı karşılayacak nisbette değildir.

Hayvancılıkta hızlı bir gelişmeyi temin edecek modern metotlarda genellikle yüksek sermaye yatırımına ve işin teknik olarak nasıl yapılacağına bilinmesine ihtiyaç vardır. Fakat uzun bir süreden beri zor işten çekilmeyen kol iş gücü mevcudiyeti, böyle yüksek sermaye yatırımını lüzumsuz kılacağı görüşü hakim idi. Fakat Kuzey İspanyadan sonra OECD'nin diğer bütün Akdeniz ülkeleri araziden çekilmektedirler. Aynı zamanda şahsına ait sadece bir çift öküze sahip olan çok miktardaki çiftçilere yeni metotlar yaymanın da zor bir iş olduğunu itiraf etmek gerekir.

Hayvancılıkta üretim metotları şüphesizki çok önemlidir. Halihazırda dünyanın hiçbir yerinde müşahade edilemeyecek derecede farklı üretim şekilleri kullanılmaktadır.

Başlıca üç ana üretim şekli mevcuttur;

1. *Küçük İşletmeler* : Bunlar

1-5 hektar arasında araziye sahiptirler. Çoğu hallerde sulama olanaklarından mahrumdurlar. Genellikle çeki işinde kullanılmak üzere, bir iki sığıra sahiptirler, et ve süt üretimi ikinci plânda kalır.

Bu işletmeler küçük olmakla beraber sığır popülasyonunun büyük bir çoğunluğuna sahiptirler, zira sayıları çok fazladır ve sığır üretimi büyük işletmelere nazaran bunlarda daha önemlidir. Gene bu küçük işletmeler incelenen bölgede büyük bir yekün tutmaktadır. Örneğin, Kuzey Portekiz ve İspanyanın tümünde, Yugoslavyanın büyük bir kısmında (tüm arazinin % 71'i ve tarımsal arazinin % 86'sını) Yunanistan ve Türkiyenin hemen hepsini bu tip işletmeler kaplamıştır. Bu küçük işletmeler arasındaki tek müşterek ilişki, hayvanların bir tek çoban tarafından mer'aya çıkarılmasıdır (genellikle bir günlük). Bu sisteme başlıca Yunanistan ve Kuzey İspanyada rastlanmaktadır.

2. *Güney Portekiz ve İspanyanın Büyük Ekstansif İşletmeleri:* Bunlardan sığır popülasyonu nisbeten küçüktür. Örneğin, Portekizde memleketin güney yarısı sığır miktarında % 15 kadar bir yer işgal eder.

3. *Son olarak İspanyol Üretim Kooperatifleri ve Yugoslav «Combinat»larınınca yürütülen büyük entansif çiftlikler:* Her ne kadar her ikisinin işletme büyüklükleri arasında fark varsa da, bunları bir arada incelemek kabildir.

dir. Zira, organize olmuş teşekkülleri temsil etmektedirler. Halihazırda Yugoslav «Combinat»ları 440 başlık büyük sürülerin çok ötelerindedir ve ekseriya 1000-3000 başlık sürüler görülür. Hele Belgrad Combinat'ı 12.000'lik bir sürüye sahiptir. Bununla beraber 100 başa yakın sürülere sahip yeni tarz İspanyol tipi kooperatifler, reformlara karşı olan ve ferdi çalışmayı benimseyen bir bölgede, ilerleme olarak kabul edilmektedir.

Verilen bu enteresan örnekler küçük işletmelerde mevcut ciddi problemlere verilecek dikkati azaltmamalıdır. Zira bunlar halen çözüm beklemektedir. Maalessif bu küçük işletmelerde üretim maliyeti yüksek, gelir düşüktür. Halihazırda mevcut işgücü ihtiyaçlarından fazladır, fakat genç generasyonların hayvancılığın ağır koşullarından ötürü çiftlikleri terketmesi sonunda, kesin bir işgücü noksanlığı ile karşılaşması ve işlerin yaşlılara terkedilmesi ile gerekli işlemlerin yapılamaması olasılık arzemektedir. Bu durum ise hayvancılığın sonu demektir. Böylece küçük işletmelerdeki hayvan varlığı büyük bir riskle karşı karşıyadır ve bu tip işletmeler ortadan kalkabilir.

Mevcut durum içinde sığır üretimini artırma teşebbüsü belirli problemlerle karşı karşıya gelecektir. Bu problemler de işletmedeki kapital noksanlığı, gerekli ekipmanlar için düşük gelir nedeniyle ödeme yapılamaması, teknik bilgi noksanlığı v.b. bu bakımdan

hayvancılığı geliştirme politikası üretim bünyesinde bir değişiklik ihtiva etmelidir.

Üretimde genişlemeyi temin etmede bu güne kadar tatbik edilen metod, hayvanları dış ülkelerden getirmek olmuştur. Mamafih üretimi yükseltme bakımından, daha yüksek verimli soylar ve ırklar arasında melezlemeler de yapılmıştır. Yugoslavyadan başka yerlerde henüz sığır popülasyonunun çoğunluğunu yerli ırklar teşkil etmektedir. Genellikle mevcut olan elverişsiz koşullarda ölü doğum veya doğum ağırlığı gibi vasıflara bu ırkların etkisi hakkın-

da kesin olarak birşey söylene-
mez. Fakat durum memleketten
memlekete farketmektedir. Örne-
ğin, Portekizde sadece süt sürüle-
ri performas potansiyeli iyi olan
ırklardan teşekkül etmektedir. Si-
yah-beyaz alacalardan neş'et eden
«Turine» ırkından 170.000 inek
mevcuttur. Memleketin hemen her
tarafında bulunurlar ve sığır po-
pülasyonunun % 30'unu teşkil e-
derler. Geriye kalan % 70 oranı-
nı çeki işinde kullanılan geliştiril-
memiş yerli ırklar teşkil ederler.

Sığır popülasyonundaki ge-
leşme Cetvel 5. de görülmektedir.

CETVEL 5

Sığır sayısındaki artış (1000 baş olarak)

	Yunanistan	İspanya	Portekiz	Türkiye	Yugoslavya	İtalya
Ortalama						
1958-60	1,122	3,510	900	13,800*	5,343	9,450
Ortalama						
1964-66	1,165	3,720	900	14,600*	5,504	9,563

(*) 1.000.000 manda dahil

Kaynak : Memleketlerden gelen cevaplar

CETVEL 6

Sığır popülasyonunun kompozisyon oranı

	Yunanistan	İspanya	Portekiz	Türkiye	Yugoslavya	İtalya
Yabancı ırklar	8	—	30	—	2	45
İslah edilmiş lokal ırklar	42	33	—	—	55	33
İslah edilmemiş lokal ırklar	40	67	70	100	43	22
Yekün	100	100	100	100	100	100

Kaynak : Ülkelerden gelen cevaplar

Bu yerli ırkların iyileştirilme durumu araştırma konusudur. Başlıca yerli ırklar Mirandesa (14.000 ergin inek, yekunun % 24'ü) ve Barrosa (12.000 ergin inek, yekunun % 21'i) dir.

İspanyanın süt sürüsü Friesianlardan oluşmaktadır ve yurdun herbir yanına yayılmışlardır. Adetleri süratle yükselmektedir (Ergin dişilerin % 27'sinin asgari % 50'si Friesianlardır). İsviçre esmerleri de hemen her yerde görülebilir. Bunlar ya safkandırılar veya pirenelerdeki Buff ırkı ile çeşitli derecelerde melezlenmişlerdir. Bu melezler daha yaygındır (yekun hayvan varlığının % 6 sı). Retinta ırkı ise bir et ırkı olup çoğunlukla Guadalquivir ve Guadania vadilerinde bulunurlar. Avusturya ve Gal'ya ırkları kuvvetli olup, lokal ırklardandır ve performasyonları dikkate alınmalıdır.

Yugoslavya, ırkların en iyi kombinasyonunun bulunduğu memleketdir. Tahminen % 55'i yüksek verimli soylardan teşkil etmektedir;

— % 34 kadarı yerli ırkın İsviçre Simmentali ile ve daha sonrada Avusturya ve Alman alacası ile melezlenmesi sonunda elde edilen çok iyi et ırkı hayvanlarıdır.

— % 11 kadarı Sloven Esmeridir. Bu ırk yerlilerin Avusturya ve İsviçre Esmeri ile melezlenmesiyle elde edilmiştir.

— % 8 kadarını Alp Bozları.

— % 2'sini de Siyah-beyaz a-

lacalar, Danimarka Kırmızı ırkı ve Hollanda Kırmızı-beyaz ırkı teşkil eder. Geriye kalan % 45 kısmını düşük verimli İlyrian ırkı (Busa) teşkil eder. Bunların verimlerini yükseltmek için Alp Bozları ile melezleme yapılmaktadır.

Yunanistanda 1945 yılından beri sığır populasyonunun temeli ni teşkil eden yerli ırkların verimlerini yükseltmek için oldukça fazla çalışma yapılmaktadır. Yekun sürülerin % 42'sinin yüksek verimli soylardan olduğu tahmin edilmektedir. Bu yüksek verimli soylar yerli ırkların İsviçre Esmeri ile melezlenmesinden elde edilmiştir. Yabancı ırklar başlıca Friesianlar ve İsviçre Esmeri olup, % 8 kadar bir nispeti teşkil ederler. Geriye kalan % 50 kısmı Yunanistanın alçak ova ve kısa boynuzlu ırklarından oluşmaktadır. Bunlar küçük cüsseli ve düşük verimlidirler. Devamlı olarak İsviçre esmeri ile melezlenerek verimleri yükseltilmektedir.

Türkiyede hayvanların kalitesi esas problemi teşkil etmektedir. Yabancı ırkların miktarı pek azdır. Gerçi İsviçre Esmeri ile bazı denemeler yapılmıştır fakat yekün hayvanları yerli ırklar (Yerli Kara, Doğu Kırmızısı, Boz İrk) teşkil etmektedir. Bunlarda verimi artırmak için hemen hiçbir çaba sarfedilmemektedir.

Kuzeydoğu Avrupa ile mukayese edildiğinde Akdeniz bölgesinin daha az verimli damızlık hayvanlara sahip olduğu görülür. Sığır varlığının büyük kısmını yerli primitif ırklar teşkil ettiğın-

den, bunların bölgeye adapte olmuş olmaları şüphesizdir. Ayrıca bunlarda geliştirme çalışmaları iyi sonuçlar verir. Türkiyedeki yerlikara optimum koşullarda, selektif bir ıslah çalışması yapılmadan, yılda 900 kg.'dan fazla süt vermemektedir. Safkan soylarda seleksiyondan sonra 1950 kg'a ulaşılmıştır (Prof. Orhan Özgünes, Ankara Semineri, Kasım 1966).

Gelecekte hedef, dağlık bölgeleri üretim ve alçak ovaları da semirtme bakımından kullanmak ve buralardaki yetiştiricilerin de halen eldeki düşük ırklar yerine yüksek verimlilerini temin edebilmeleridir.

Akdeniz bölgesinde sürüleri teşkil eden ırkların gelecekte ne şekilde ve hangi yolla değiştirileceğinin açıkça bilinmesi gereklidir. Bugüne kadarki geliştirme girişimleri nispeten gelişmiş bölgelere inhisar etmiştir ve daha ziyade verimi yükseltilmiş hayvanlarda olmuştur. Buna karşılık en düşük düzeyde verim sağlayanlara da el sürülmemiştir. Bundan dolayı da sığır popülasyonunda yıldan yıla artan kalite farklılığı meydana gelmektedir. Bu nedenle farklı bölgelerdeki hayvancılığa herhangi geliştirici bir sistemin sokulması güçleşmektedir.

Sun'i tohumlama sadece Yunanistanda geniş çapta (ineklerin % 50 sinde), Yugoslavyada biraz daha az (% 33) düzeyde geliştirilmiştir. İspanyada (% 19), Porte-

kizde (% 10) veya Türkiyede (tahminen % 10*) pek yaygın değildir. Bu sistem genellikle çok gelişmiş çiftçiler, (bilhassa büyük işletmelerde) tarafından tatbik edilmektedir. Örneğin, Lizbonda dondurulmuş meni temin eden mükemmel bir merkez bulunduğu halde, Kuzey Doğu Portekiz suni tohumlamayı kabul etmemektedir. Yugoslavya'da sun'i tohumlanan ineklerin oranı Sloveniada % 66, Montenegro da % 1 olmak üzere bu sınırlar arasında değişmektedir.

Bu sahada Yunanistan parlak bir örnektir, sun'i tohumlama yaygın bir şekilde, hatta bir ineği olan çiftçiler tarafından bile kullanılmaktadır. Muvaffakiyetin başlıca iki faktörü vardır. Birincisi, tohumlama merkezlerinin cesareti ve etkili idare tarzı. Zira tüm memlekete hizmet eden iki merkez vardır. Tohumlama teknisyenlerinin tam istihdamı kabildir ve her boğadan maksimum miktarda inek döllemektedir. İkincisi, döllemeyi yapan teknisyenler veteriner değildir. Veterinerler sadece az ve dağınıktır, bu bakımdan maliyet düşüktür. Hayvancılıkta birçok bakımlardan İtalya başta olduğu halde, bu sahada Yunanistan ve Yugoslavyadan daha geridir. Yugoslavyada ineklerin ancak % 24'ü sun'i tohumlamaya verilebilmektedir. Zira bu iş tamamen veterinerlerce yürütülmektedir. İtalyan sun'i tohumlama servisinin reorganizasyonunda, merkez

(*) Sığırlardaki düşük kesafet bunun sebeplerinden biridir: Teknisyenin gitmesi gerekli olan uzak mesafeler maliyeti artırmaktadır.

sayısının azaltılmasını ve veterinerlerin yerini onların emrinde yetiştirilmiş olan teknisyenlerin almasını görmek oldukça enteresandır.

Diğer taraftan seleksiyon konusunda yapılacak çok şey kalmaktadır. Hakiki seleksiyonun dayanması gerekli kayıtların tutulup klasifiye edildiği tek memleket Yugoslavyadır. Burada ziraat ve Orman merkezince federal düzeyde koordine edilen sekiz bölge seleksiyon merkezi mevcuttur. Sahaya yaygın 550 lokal organizasyona sahiptirler (kombinalar, kooperatifler, ihtisaslaşmış enstitüler). Her cumhuriyet ve otonomun bir sürü defteri (Herd book) vardır, fakat federal sürü defteri tutulmaz, zira bu tip defter diğerlerinin karışmasına sebep olabilir. Bu bakımdan da gelişmiş ve fakir bölgeler arasında fark vardır (Voivodina da yekün ineklerin % 32'si kayıtlı iken, Bosnia-Herzegovina da bu oran % 1.3 dür). Aynı durum geniş ve küçük işletmeler için de varittir. (Kollektifleşen sektörde yekün ineklerin % 93'ü kayıtlı iken, ferdi işletmelerde kayıtlı inek oranı % 1,5'dir).

Diğer dört memlekette hayvanların geliştirilmesinde sadece selekte edilen boğalar kullanılmaktadır. Boğanın döllerindeki bilgiler ekseriya yetersizdir. İspanya, Portekiz ve Yunanistanda bazı sürü kayıt defterleri tutulmaktadır. Çok az sayıdaki sığırları kapsayan bu kayıtlar genellikle devlet teşekküllerindeki

sığırlara inhisar etmektedir. İşletmelerde mevcut hayvan sayıları az olduğu için seleksiyonda büyük güçlükler hasıl olmaktadır. (Yugoslavyanın bu sahadaki liderliği büyük kombinatlardandır) İneklerin seleksiyonu değişen melezlemelerden veya daha başka karışık melezleme plânından ötürü mümkün olmamaktadır. Bu şartlarda sun'i dölleme olanakları tam manasiyle kullanılmamaktadır. Son yıllardaki ıslah çalışmaları çok enteresandır, üretim metodları yenilenmedikçe bu çalışmalardan beklenen gaye elde edilemez. Zengin ve muvazeneli rasyonların yıl boyunca muntazam verilmesine priorite tanınmalıdır. Bununla birlikte bu rasyonlardan tam manasiyle istifade edecek hayvan tiplerinin geliştirilmesi de bu derece önemlidir, üretim biriminin hacmini geliştirecek olan daha iyi metodların geliştirilmesi, daha modern ekipmanların kullanılması da aynı derecede önemlidir.

Bölgedeki çiftçiler genel olarak spesiyalize olmuş değildir. Hayvanlar süt ve et temin ettikleri gibi çeki işinde de kullanılırlar. Çiftçiler ıslah işi ile buzağların besisi kadar meşgul olmaktadırlar.

Spesiyalize olma işi et üretim merkezlerinden ziyade, büyük şehirler civarındaki sütcülük yapan çiftliklerde görülür.

Et üretiminde spesiyalize olma işi başlıca Yugoslavyada başlamış ve halen gelişme durumundadır. Buzağlar daha ziyade in-

tensif ziraat yapılan şahıs çiftliklerinde yetiştirilir ve semirtilmek üzere kollektif yerlere veya özel besicilere yollanır. İşgücünün bu şekildeki taksimi Kuzey İspanya'da Pirenelerdeki yetiştiriciler ile sulanan arazilerdeki (Ebro vadisi) besiciler arasında gelişmektedir.

Yem temini, üretimi kısıtlamada ilk faktördür. Hayvanlara tüm yıl boyunca yeteri kadar yem temin edilemeyişi, buzağuların erken yaşta kesilmesine sebep olmaktadır. Diğer ekonomik düşünceler bir tarafa bırakılırsa, bu durum her şeyden evvel et üretim miktarını azaltmaktadır. Aynı sebepten kuruya çıkan inekler çoğunlukla zayıf bir durumda pazara sevk edilir. Yetersiz yemlendiğinden et miktarı ve kalitesi etkilenmektedir. Netice olarak yem teminindeki bu gayri muntazam durum, pazara sevkiyatı da gayri muntazam yapmaktadır. Bu durum ise üretici fiyatlarının düşmesine sebep olmakta ve dağıtım sistemini etkilemektedir.

Çayır ve mer'aların verimi çok düşüktür. Erezyon nedeniyle her geçen gün birim araziden elde edilen üretim azalmaktadır. Sözü edilen ülkelerde toplam mer'a arazisi artmakta ve çiftçilik yapanların çiftçiliği terketmesi devam etmekte olduğundan, tarımsal arazinin işlenmesi güçleşmektedir.

Sulanabilen ya da sulanamayan arazilerde kaba yem üretimi ile insan gıdası olarak kullanılacak mahsulün üretimi arasında

bir rekabet mevcuttur. Bu nedenle kaba yem üretiminin genişlemesi pek beklenmemelidir. Ayrıca buralarda en iyi sürüm metodları da uygulanmamaktadır. Türkiye'de üretilen kaba yemlerin besin değeri, yetersiz hasat ve depolama metodları nedeniyle % 50 kayba uğramaktadır.

Aynı durum tali ürünlerde de (şeker pancarı tepeleri gibi) mevcuttur. Zira ya yakınında hayvancılık yapan teşekküller yoktur, ya da bunların rasyonlarda ne şekilde kullanılacağı bilinmemektedir. Her yıl 6 milyon ton mısır sapı yetiştirilen Yugoslavyada bu na üre veya diğer nitrojenli maddeler katmak suretiyle kıymetini yükseltme denemeleri dikkati çekmektedir. Sulamadan ayrı olarak konsantre yemlerin kullanılması ile ziraatın geliştirilmesi gereklidir. En fazla kullanılanlar tane yemlerdir. Domuz ve tavuklar bu yemleri en fazla kullanırlar, bu nedenle, insan gıdası olarak tane yemler bunlarla da rekabet etme durumundadır.

Bu nedenle, Portekiz ve İspanya iri tane yemleri ithal etmek mecburiyetindedir (İspanya ürettiği mısırın iki mislinden fazlasını ithal etmektedir). Mamafih konsantre yemlerin yedirildiği tek sığır ineklerdir. Tavuklar ve domuzlar en büyük kısmı tüketmektedirler. Değişik sebeplerden ötürü Yunanistan ve Türkiye tane mahsülleri ihraç etmede paradoks bir durum arz etmektedirler. Yunanistanda özellikle cazip buğday fiyatları fazla üretimi teşvik

etmekte ve dünya piyasası fiyatlarından ihraç edilmektedir. Aynı zamanda hayvan yetiştiricileri kendi pazarlarında arpa için yüksek fiyat ödemeğe mecbur kalmaktadır.

Türkiyede düşük et fiyatları ve hayvanların eski usullerle yemlenmesi nedeniyle konsantre yem yetiştirenlere mahsullerini diğer ülkelere satma olanağını sağlamaktadır.

Yugoslavyada 1958 yılından beri hükümet tane yemlerin üretimini teşvik etmektedir. 1964 ve 1966 yılları arasında üretim 3.674.000 tondan 5.656.000 tona yükselmiştir. Müsait şartların mevcudiyeti ve yeni varyetelerin taktimi sonucunda kuzeyde mısır üretimi 3.000.000 tondan aniden 4.700.000 tona (+ %57) yükselmiştir. Bu ülkede sığır yemlerinde kullanılan konsantre yemlerin oranının halen %62 ve yekün konsantre yem içinde mısırın payının %46 olduğu tahmin edilmektedir.

Sağlık Problemleri:

Akdeniz memleketlerinde hayvanların çoğunun periyodik veya devamlı bir şekilde yetersiz yemlenmesinin elverişsiz barmaklarla birleşmesi sonunda hastalıklara karşı dayanıklılıkları azalmıştır.

Portekiz, İspanya ve Yugoslavyada tüm yurttaki sistematik profilaktik tedbirler alındığı için, hastalıklar nedeniyle vaki olan sığır kayıpları oldukça düşüktür. Büyük hayvancılık teşebbüslerinin

başladığı ilk zamanlarda Yugoslavyada bu bakımdan bazı sıkıntılar ortaya çıktı, fakat veterinerliğin gelişmesi ile bruselloz ve tüberküloz testlerindeki pozitif reaksiyonlar % 0.20 ye düşmüştür.

Yunanistan ve Türkiyede ise hayvan sağlığı nedeniyle oldukça fazla kayıplar olmaktadır. Yunanistan'da kısırlık ve çeşitli hastalıklardan dolayı sürüde % 18 kadar bir kayıp olurken, Türkiyede bu oran % 25'e kadar yükselmektedir. Hayvancılığın gelişip yayılması için tedbirler alınmadan önce bu problemin halli gereklidir.

Hayvancılıkta gelişmeyi sağlayacak her teşebbüsün muvaffakiyeti, bu saha ile meşgul olanların bunu kabul etmesine ve çiftçilerin bilgilerini genişletmeye hazır olmalarına bağlıdır. Yayın servisinin buradaki rolü büyüktür. Akdeniz bölgesinde de büyük güçlüklerle karşılaşmıştır. Zira önce çiftçilerin teknik seviyeleri Avrupanın diğer kısımlarından daha düşüktür. İkinci olarak ziraatle iştigal eden nüfusun (yekün nüfusun % 35 ve % 75'i arasında değişmesine karşılık, Avrupanın geri kalan kısmında % 10 ile % 20 arasında değişir) nisbi miktarının yüksekliğidir. Yayım teşkilâtı bu yüzden büyük bir kütleyle karşı karşıyadır. Son olarak ta çiftlikler çok küçüktür ve bu yüzden yayımcıların çabalarının neticesi yüksek olmamaktadır. Yugoslavya haricinde yayım teşkilâtında çalışanlar verecekleri taktikleri yüzlerce defa tekrarlamak zorun-

da kalmaktadırlar ve netice genellikle hüsran doludur.

Yayımcıların bir çoğunun ihtisas yapmamış olmalarından dolayı, hizmetin ne kadarının hayvancılığa yöneldiğini söylemek güçtür. Sadece Portekiz ve özellikle Yugoslavyada mütehasıs yayımcılar mevcuttur. Diğer ülkelerde genel yayımcılar büyük çoğunluğu teşkil ederler. Portekiz ve İspanyada yayım vazifesinin bir kısmını yem fabrikatörleri yürütmektedirler. Diğer memleketlerde bu iş devlet teşekküllerinin mes'uliyetindedir.

Yayım servisinin sağladığı büyük başarılar, İspanyada kooperatif hayvancılık yapan grupların teşekkülünde, Yugoslavyada profilaktik tedbirlerin alınmasında ve üretimin geliştirilmesinde, Yunanistan'da ise sun'î tohumlama da olmuştur.

Yayım çalışmalarının etkinliği zirai araştırmaların sonuçlarına ve bunların yayımcılarla olan ilişkisine bağlıdır. Bu bakımdan ele alınan ülkeler, Avrupanın diğer memleketlerinde karşılaşılan problemlerle karşı karşıyadır. En büyük problemlerden biri ekonomik araştırmalardaki yetersizliktir, esasen herhangi bir muvazeneli programda hangi gayeye öncelik verileceğinin tayin edilmesi önemlidir. Çevre ve yeni yeşil yem varyeteleri üzerindeki araştırmalar ihmâl edilirken, yeni sığır ırkları ithali ve genetik gelişme üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. Diğer durumlarda da pür siyans a-

raştırmalara çok fazla önem verilmektedir, esasen bu tip araştırmalar ilgi çekicidir, fakat bunların ekonomik gereksinmelerle pek alakası yoktur. Son olarak, ilim adamlarına çok düşük maaş ödendiğinden, bunlar zamanlarının bir kısmını başka işlere hasretmektedirler.

Hayvancılık : (Üretimin organize edilmemiş bir kolu) Küçük işletmelerle ilgili olarak ortaya çıkan problemler halihazırda bilinmektedir. Tek çare olarak bazı operasyonlarda işgücünün birleştirilmesidir. Böylece bazı makinelerin (balya makineleri gibi) ortak kullanılması ile daha ekonomik olması sağlanabilir. Pazarlamanın sözkonusu olduğu yerlerde kooperatifleşme, ücretleri alıcılar karşısında daha kuvvetli bir pozisyona getirme gayesini güder. Her halükârda gelişmenin organizasyona bağlı olduğu üzerinde fikir birliğine varılmıştır. Ne yazık ki bu tip bir organizasyon halihazırda mevcut değildir. Yugoslavya hariç, kooperatif sektörün et üretiminde hemen hiç bir payı yoktur. Üreticilere yardımı olan tek kooperatif servis, süt üretimi ile ilgili olandır. Bunların et üretiminde de faydası olabilir. Esas faaliyetleri hayvan yemleri (bileşikleri) yapmaktır. İşlettikleri fabrikalar ufak çapta ve az sayıdadır. Makina ve ekipmanı birleştiren hemen hiç bir kooperatif yoktur. Diğer taraftan bazı bölgelerde (başlıca Yunanistan ve İspanya Pirenelerinde) ananevi adetler mevcuttur. Örneğin, bir köyde değişik çiftçilere ait hayvanlar

bir çoban tarafından mer'aya çıkarılır. Pazarlama kooperatifleri sadece Yugoslavyada mevcuttur.

Yugoslavyada küçük üreticileri sığır ve dana üretimi için gruplandırılan kooperatifler kontrat esasına göre çalışmaktadırlar.

— A grubu yetiştiricileri B grubu yetiştiricilerine devredilmek üzere 80-100 kg. ağırlığında danalar üretmek için bir kontrat imzalarlar.

— B grubu üreticiler hayvanları 200 kg. civarına getirmek için kontrat imzalar, bu hayvanlar daha sonra kombinat'lara veya civardaki iyi hayvan yemi bulunanlara devredilirler.

Kontratlar her yıl yenilenebilir. Yugoslavyada kooperatifler hayvanların pazarlanmasını tamamen elinde bulundurmaktadır. Fakat herhangi bir kontrata girme mecburiyeti yoktur. Bugün dahi teknik bilgi, kapital ve pazarlama kanunlarından yoksun olan bu karışık üretim ünitelerini organize etmek için büyük bir gayret sarfedilmesi gerekmektedir. Biraz basitleştirirsek, bünye yapısındaki gelişmeye iki geniş hatla yaklaşmak mümkündür.

a) Geniş ve tam entegre teşebbüsler teşkil edilmelidir. Bunlar teknikteki gelişmeyi yerleştirmede elverişli şartları temin ederler. Fakat herhangi bir direkt teşvik noksanlığı işgücü verimliliğini azaltır.

b) Yem temin etmede, yem bitkilerini hasat etmede ve pazar-

lama kontratları temin etmede sektörel kooperatiflere dayalı bir sistem geliştirilmelidir. Bu sistemi safhalar halinde yerleştirme daha kolay ve elastikidir. Fakat gelişmesinin çok yavaş olması gibi bir riski de mevcuttur. Bu nedenle her memleket bir politika seçmekle karşı karşıyadır.

Pazarlama Problemleri :

Dana ve sığır eti tüketiminin düşük, buna karşılık üretici kesiminde nisbeten yüksek düzeydeki tüketim ışığı altında, Akdeniz ülkelerinin pazarlama olanaklarını geliştirme mecburiyetinde kalacağı açıktır. Üreticinin yapacağı her türlü teşebbüs, eğer mahsulüne devamlı ve kârlı bir satış yolu bulamazsa faydasız olacaktır. Bu pazarlama ve kesim masraflarını makul bir düzeye indirmek, pazar için daha iyi bilgi alarak organize etmek demektir. Et, derecelendirilmesi güç olan bir ürün olduğundan, Akdeniz ülkeleri için değişik derecelerde problemler yaratmaktadır. Esasen bu tip problemler Avrupanın diğer ülkelerinde de mevcuttur.

Pazarlama kanalları oldukça farklıdır. Üreticiden direkt kasaba satıştan, çok daha uzun olan pazarlama zincirine kadar değişir. Bazen araya bir veya birden fazla toptan satıcı girer, bazan da 2-3 pazarda mükerrer satış yapılır, kesimhaneye gelir ve neticede eti kasaba veren teşekküle ulaşır.

Genel olarak Yugoslavya en basit en üniform sisteme sahiptir; hayvanlar üreticiden toplanıp

kesimhaneye götürülür. Et, kesimhanelerin kendi parakende satış kanalları ile dağıtılır, veya kasaplara yahut da self servis mağazalarına satılır.

Portekizde üretici hayvanını direkt olarak kasaba satabilir, yahut ta kasapların ihtiyacını karşılayan sığır tüccarlarına satar. Bazan da belirli şartlar altında cuntanın «Produtos Pecuarios» kanalıyla hükümete satar.

İspanyada durum oldukça basittir. Etin kıt olduğu bölgelerde pazarlama zinciri (üretici - tüccar - toptancı - kasap), etin bol olduğu bölgelere nazaran daha uzundur. Etin bol olduğu yerlerde üreticiden kasaba direkt satışlar kaidedir.

Yunanistan ve Türkiyede pazarlama zinciri genellikle uzundur. Ürün toptancıya ulaşmadan aracılar tarafından alınır. Türkiyede pazardan uzak olan işletmelerde ve nakliyatın kısıtlı olduğu zamanlarda, işletme sahibi hayvanını aracıya satar, o da bunları pazara getirir. Diğer bir tip aracıyı da işletme sahibi kendi yaratır. Fiyatlar düşük iken hayvanları toplar, iki üç ay sonra kârla satar. Hayvanları işletme sahibi adına veya başka bir aracı namına satan ve komisyon alarak çalışan bazı teşekküller de mevcuttur. Hayvanlar toptancı kasaplar tarafından alınır ve kesilir, perakendeci kasaplara dağıtılır. Kesimhaneler pazarlama zincirinde herhangi ekonomik bir rol oynamazlar.

Karışık pazarlama sisteminin kâr marjını artıracığı ve perakende satış fiyatında üreticinin payını düşüreceği açıktır. Kâr marjları Yugoslavyada en düşük, Türkiyede en yüksek düzeydedir.

Üretici alıcı karşısında zayıf bir pozisyonadadır. Bu nedenle, malının karşılığı olan fiyatı sağlamaz. Bunun birçok sebepleri vardır, başlıcaları şunlardır:

— Zayıf pazarlama gücü, satıcı alıcı karşısında tek başınadır, alıcının mali gücü kendisinden yüksektir, ayrıca alıcılar (belirli ölçülerde) biribiri ile rekâbete de girmemektedirler. Bundan başka üreticinin kaba yem mevcudunun olmadığını alıcılar bildiklerinden, onu satışa zorlamaktadırlar. Çare kooperatifleşmedir. Fakat daha önce de gördüğümüz gibi bu durum Yugoslavya hariç bir miktar İspanyada mevcut olup, diğer yerlerde yoktur.

— Fiyat tesbit metodu, fiyatlar halen hayvanlar tartılmadan oluşturulmaktadır. Mamafih bu tip fiyat tesbiti git gide azalmakta, onun yerine canlı ağırlığa göre fiyat tesbiti gelişmektedir. Bazı durumlarda da hayvanlar et fiyatına göre değerlendirilmektedir.

— Standardizasyon noksanlığı, hayvanlar kaliteleri dikkate alınmadan yaşa göre sınıflandırılmaktadır. Kaliteyi belirten esaslar anlaşılmaz ve yanlıştır. Genellikle üç kalite derecesi vardır, fakat bunların anlamı aynı memlekette bile farklı olabilir. Örneğin, «Galician calf» deyimi Barselona

pazarında yaşlı hayvan anlamına geldiği halde, Madrid pazarında aynı anlama gelmemektedir.

— Fiyatlar hakkında malumat noksanlığı, bu durum daha çok standardizasyon noksanlığından oluşmaktadır ve mutad olduğu üzere üreticiyi etkilemektedir.

Hayvansal ürünlerden düşük düzeyde gelir temin edilmesi negatif bir faktördür, eğer üretim düzeyi yükseltilebilirse bu faktörün elemine edilmesinden şüphe edilmemelidir. Üretim için, hayvancılık yapanlara teşvik edici bazı ekonomik olanaklar sağlamak gereklidir, ayrıca kaliteye göre fiyatları düzenleyerek ürünlerini ıslah etmede cesaret vermek lâzımdır.

Kesimhane problemi :

Akdeniz ülkelerinde kesimhaneler halen pazarlama zincirinde mecburi bir halka olarak görülmemektedir. Halbuki Avrupa'nın diğer ülkelerinde bu halka mecburi olarak temsil edilmektedir. Bunun önemi gün geçtikçe idrak edilmektedir. Üreticilerin kesimhane ürünlerini tüketim düzeyi gün geçtikçe düşmektedir, bu nedenle otoriter teşekküller gerek sıhhi sebeplerden gerekse pazarda daha iyi bir organizasyon teşkili bakımından kesimi regüle ve murakabe etmeye çalışmaktadırlar.

Bu memleketlerde çok fazla sayıda kesimhane vardır, dolayısıyla çıkarılan ürün (output) miktarı düşüktür, işletme masrafları

yüksektir, aynı zamanda denetlenmeleri de müşküldür.

Kesimhanelerin kapasiteleri memleketlere göre, Türkiyede 80 ton, Yunanistanda 300 ton gibi değişmektedir. Kesimhaneler büyüklük bakımından çok büyük farklılık gösterdiğine göre, bu miktarlar yüksek sayılmaz. Özel salhaneler yılda birkaç tonluk kapasite ile çalışırken, endüstriyel kesimhanelerde bu 2000 tonun üstüne çıkmaktadır.

Özel salhanelerdeki kesim seviyesi bilinmemektedir. Portekiz ve İspanyada çok düşüktür. Yugoslavyada ise tüm kesimlerin % 15'ini, Türkiyede ise % 50'sini teşkil etmektedir.

Kesimhaneler nadir olarak 1000 tondan yüksek kapasitededir. Portekizde 13, Yunanistanda 19 kesimhane 1000 tondan yüksek kapasitededir.

Durumun memlekette memlekete farketmesi genel bir teşhisi güçleştirmektedir. Esas problem her zaman için ekonomik gelir olmamaktadır. (Geleneksel kesim metodları ekseriya modern metodlardan ucuz olmaktadır) Küçük kesimhanelerdeki elverişsiz çalışma koşulları ve yetersiz ekipman daha ziyade problem yaratmaktadır. Neticede et kalitesi bundan etkilenmektedir. Yenebilen artıklar kullanılmaktadır. Fakat deriler gerektiği zaman da baklanmamakta, diğer tali ürünler de alıcı bulamamaktadır. Zira küçük kesimhanelerde bunları ekonomik olarak özellikle don ya-

ğı ve hayvan yemi yapılacak artıkları işlemek kabil olmamaktadır.

Endüstrinin çok sayıdaki kesimhanelerin sayısı azaltılarak cesameti artırılan birkaç kesimhaneye konsantre edilmesi plânları üzerinde çalışılmaktadır. Fakat küçük kesimhanelerin elemine edilmesi çiftliklerdeki veya diğer yerlerdeki gizli kesimlere cesaret verecektir, bu da sağlık tedbirlerinin etkisini azaltacaktır.

Dikkati üzerine çeken diğer bir sorun da, kesimhanelerin idaresidir. Halen bunların idaresi belediyelere aittir. (Yugoslavyada, daha önce belirtildiği gibi, bunlar birer ticarethane gibi yürütül-

mektedir) Bazı kesimlerce kesimhanelerin üreticiye karşı sorumlu olan Bodlar tarafından yürütülmesi tavsiye edilmektedir.

Kesim masraflarının bazan çok yüksek olduğu belirtilmelidir. Bilhassa Yunanistanda, Atina-dakiler hariç, kesimhaneler amme hizmeti gören teşekküller olarak görüldükten ziyade, bir gelir kaynağı olarak telâkki edilmektedir.

Son olarak bütün ülkelerde soğuk depo kapasitelerini artırma ihtiyacında olduklarını belirtmeliyiz. İklim nedeniyle bu durum acil bir ihtiyaçtır ve kesimhanelerin kapasitelerini büyütme tekliflerinden ayrı olarak ele alınmalıdır.